NORAKSTS
Lieta Nr.A42708309
SKA – 34/2010

S P R I E D U M S

Rīgā 2010.gada 10.martā

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators A.Guļāns
senators J.Neimanis
senatore I.Skultāne

piedaloties pieteicējas biedrības „Daugavas Vanagi Latvijā" pārstāvim *A.T.* un atbildētājas Rīgas pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes Rīgas domes pārstāvei *I.G.*,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz biedrības „Daugavas Vanagi Latvijā" pieteikumu par Rīgas domes Rīgas pilsētas izpilddirektora 2009.gada 9.marta lēmuma atcelšanu un labvēlīga administratīvā akta izdošanu, sakarā ar biedrības „Daugavas Vanagi Latvijā" kasācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2009.gada 13.marta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2009.gada 9.februārī Rīgas pilsētas pašvaldībā saņemts biedrības „Daugavas Vanagi Latvijā" (turpmāk – pieteicēja) paziņojums gājiena rīkošanai 2009.gada 16.martā no plkst.13.00 līdz plkst.14.00 maršrutā Doma baznīca – Zirgu iela – Līvu laukums – Kaļķu iela – Brīvības piemineklis. Gājiena mērķis – ziedu nolikšana pie Brīvības pieminekļa pēc dievkalpojuma Doma baznīcā.

2009.gada 16.martā rīkot sapulci Brīvības pieminekļa laukumā pieteica biedrība „Rodina", bet *G.K.* šajā datumā pieteica sapulci pie Laimas pulksteņa. Biedrība „Rodina" norādīja, ka sapulces mērķis ir par brīvu Latviju bez nacisma,

savukārt *G.K.* norādīja, ka sapulces mērķis ir par pilsonisku mieru un labklājību Latvijā.

2009.gada 9.martā Rīgas domes Sapulču, gājienu un piketu rīkošanai iesniegto pieteikumu izskatīšanas komisija sēdē izskatīja pieteicējas un arī biedrības „Rodina" un *G.K.* paziņojumus par publiskajiem pasākumiem.

[2] 2009.gada 9.martā Rīgas pilsētas izpilddirektors pieņēma lēmumu, ar kuru aizliegts pieteicējai rīkot pieteikto gājienu. Lēmums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Pašvaldībā tika saņemtas vēstules no Drošības policijas, kurās sniegts situācijas raksturojums kopumā, informācija par plānotajiem pasākumiem, iespējamo risku detalizēts izvērtējums un norādīti secinājumi. Drošības policija kategoriski iebilst pret visu pašvaldībai pieteikto pasākumu norisi pie Brīvības pieminekļa un Vecrīgā.

[2.2] Izvērtējot Drošības policijas sniegto informāciju un pieteicējas pārstāvja paskaidrojumus, secināms, ka pasākuma rīkošana atsakāma, lai aizsargātu sabiedrisko kārtību un drošību, izvairoties no apzināti veidotas konfrontācijas, kā arī demokrātisko valsts iekārtu. Izvērtējot konkrētos faktiskos un tiesiskos apstākļus, atteikumam ir leģitīms mērķis.

[2.3] Drošības policijas sniegtajā atzinumā nav norādes par īpašu apdraudējumu kādā no maršruta punktiem vai arī pasākuma izvēlētājā laikā. Sniegtā informācija norāda uz apdraudējumu visā pasākumā. Tādējādi laika, vietas vai pasākuma ilguma izmaiņas nevarētu mazināt ne apdraudējumu, ne tā raksturu.

[2.4] Izskatot pieteikumu, tika vērtēts tas, vai policija spēs novērst apdraudējumus, kas var rasties, un efektīvi novērst šo apdraudējumu sekas. Latvija kā NATO dalībvalsts, protams, var novērst pat militāru uzbrukumu tās teritorijai, taču šajā gadījumā nedrīkst samērot visu valsts spēku un apdraudējuma raksturu. Izšķirošais kritērijs ir cits, proti, vai nepastāv tādi apstākļi, kad pasākuma rīkošana, zinot par visiem apdraudējumiem, būtu nesaprātīga. Konkrētajā gadījumā aizsardzības pasākumi nav samērojami ar nepieciešamību rīkot pieteikto pasākumu. Zaudējums, kas būtu nodarīts pieteicējas interesēm būtu mazāks, nekā ieguvums sabiedrībai un citu personu tiesībām (netiktu būtiski apdraudēta sabiedriskā kārtība, neciestu citas personas). Tātad tiek ievērots samērīguma princips, jo publiskās varas iejaukšanās veids un intensitāte, atsakot gājiena saskaņošanu, atbilst tam, lai sasniegtu mērķi

aizsargāt sabiedrības drošību, sabiedrisko kārtību, demokrātisko valsts iekārtu un citu personu tiesības. Šādi nenotiek atkāpšanās no valsts pozitīvā pienākuma gādāt par pasākuma netraucētu norisi, jo pozitīvu pasākumu veikšana nav pašmērķis; tos veic, lai nodrošinātu būtisku interešu aizsardzību. Ja šie pasākumi netiek uzskatīti par pietiekami iedarbīgiem un nesasniedz no tiem prasīto mērķi, pareizākais un pamatotākais risinājums ir aizliegt rīkot pasākumu.

[2.5] Minētie secinājumi pamatoti ar faktiem, kas ir ierobežotas pieejamības informācija, līdz ar to šie fakti administratīvajā aktā netiek atspoguļoti.

Rīgas pilsētas pašvaldība nav tiesīga neņemt vērā Drošības policijas sniegto atzinumu par apdraudējumiem.

[3] 2009.gada 11.martā pieteicēja iesniedza Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu, lūdzot atcelt minēto pašvaldības lēmumu un izdot labvēlīgu administratīvo aktu.

[4] Administratīvā rajona tiesa ar 2009.gada 13.marta spriedumu pieteikumu noraidīja. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Atteikums pieteicējai 2009.gada 16.martā rīkot gājienu ir pamatots ar iespējamo apdraudējumu sabiedrības drošībai.

Lietā ir strīds par iespējamo apstākļu, kas var apdraudēt sabiedrības drošību, reālu pastāvēšanu, kā arī par ierobežojuma samērīgumu.

[4.2] Saskaņā ar likuma „Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" (turpmāk – Sapulču likums) 15.panta ceturto daļu, izskatot pieteikumu par sapulces, gājiena vai piketa rīkošanu, pašvaldība ņem vērā policijas un citu kompetentu valsts institūciju atzinumu par šā panta otrajā daļā minētajiem apdraudējumiem.

Administratīvais akts neatspoguļo atbildētājas lietderības apsvērumus, taču šāds trūkums ir saistīts ar faktu, ka lēmums balstās uz Drošības policijas sniegto atzinumu, kurā ietvertie fakti nav publiski izpaužami. Līdz ar to atbildētājai nebija tiesību administratīvajā aktā detalizēti analizēt saņemto informāciju un norādīt savus lietderības apsvērumus, kas saistīti ar faktisko apstākļu izvērtējumu. Iepriekš minētais apstāklis neliedza minēto faktu pārbaudi un pierādījumu vērtēšanu veikt tiesas sēdē.

[4.3] Drošības policijas atzinumos ir kompleksi vērtēti visi trīs pieteiktie 2009.gada 16.marta pasākumi kā viens pasākums. Šāda pieeja ir pamatota, jo pasākumi pēc to satura, notikuma vietas un laika ir savstarpēji saistīti.

Drošības policijas atzinumos ir norādīti šādi situāciju ietekmējoši apstākļi:

1) valstī pastāvošā sociālpolitiskā un ekonomiskā spriedze;

2) sabiedrības radikalizācijas pieaugums;

3) tuvojošās pašvaldību un Eiroparlamenta vēlēšanas;

4) 2009.gada 13.janvārī notikušās masu nekārtības;

5) ārvalstu masu mediju pastiprinātā interese par 16.marta pasākumiem;

6) krievvalodīgo Latvijas mediju tendenciozās publikācijas saistībā ar 16.marta pasākumiem;

7) pastiprināta Eiropas Savienības valstu un Krievijas diplomātisko pārstāvniecību interese.

[4.4] Tiesas vērtējumā minētie faktori to kopumā rada šādus riskus:

1) masu nekārtības, kas novedīs pie politiskās situācijas tālākas destabilizēšanās;

2) valstī pastāvošās sociālpolitiskās un ekonomiskās spriedzes pārnešanu uz starpetniskām attiecībām;

3) konflikta pārnešanu uz starptautiskajām attiecībām.

Ņemot vērā patreizējo ekonomisko krīzi, iepriekš minēto risku iestāšanās iespējamība atzīstama par augstu. Šāds secinājums balstās uz Drošības policijas atzinumiem, kā arī uz turpmāk norādītajiem apsvērumiem.

Pasākumi 16.martā (pēdējo 10 gadu periodā) tiek izmantoti etniskās spriedzes veidošanai Latvijā. Šim mērķim tiek izmantoti atsevišķi vēsturiski notikumi, kuri tiek izrauti no kopējā konteksta un pasniegti no vienas puses kā Latviešu leģionāru piemiņas diena, bet no otras puses, kā „nacionālās atriebšanās simbols".

Pasākumos iesaistās galēji radikāli noskaņotas personas un personu apvienības, kuru darbībās jau agrāk ir konstatēta atklāta vardarbība. Drošības policijas rīcībā ir informācija par konkrētu grupu plānotiem pasākumiem gājiena laikā, ka tiek gatavotas provokācijas un likuma pārkāpumi no dažādu organizāciju puses. Minēto informāciju Drošības policija darīja zināmu tiesai, un tiesas ieskatā šie pasākumi vistiešākajā mērā ir saistīti ar vardarbību un sadursmju provokācijām. Tiesai nav pamata apšaubīt Drošības policijas sniegto informāciju *(detalizētāku informāciju tiesa spriedumā nenorāda, bet šāda informācija tika pārbaudīta)*.

Iepazīstoties ar Drošības policijas atzinumu un interneta vidē izveidotajiem komentāriem par plānotajiem pasākumiem, konstatējams, ka tiek apzināti veikta

starpetniskās spriedzes kāpināšana. Komentāru raksturs liecina par vardarbības iespējamību no abām pusēm.

Latvija piedzīvo lielāko ekonomisko krīzi no neatkarības atjaunošanas brīža. Salīdzinoši īsā posmā bezdarbnieku skaits ir divkāršojies. Ņemot vērā kredītsaistību lielo apjomu, ievērojamai sociāli aktīvai iedzīvotāju daļai rodas problēmas nomaksāt kredītmaksājumus, kā rezultātā tiek zaudētas iepriekš iegādātās dzīvojamās platības un citi īpašumi. Persona, kura ir zaudējusi darbu (ienākumu avotu), kā arī zaudējusi savus īpašums, visbiežāk atrodas psiholoģiski nospiestā stāvoklī, kas var viegli pāriet arī agresijā. Minēto faktu apstiprina 2009.gada 13.janvāra notikumi, kad personas, kuras pēc būtības nedevās uz publiski organizēto mītiņu ar mērķi piedalīties grautiņos un masu nekārtībās, salīdzinoši vienkārši tika izprovocētas un tika tajos iesaistītas.

Jāņem vērā, ka interneta vidē ir izplatīti tieši aicinājumi turpināt 2009.gada 13.janvāra grautiņus.

Politiskās situācijas „vājumu" apliecina arī masu saziņas līdzekļos aktīvi izplatītie aicinājumi piedalīties Neatkarīgās Policistu arodbiedrības organizētajā 10 minūšu Vislatvijas protesta akcijā šī gada 16.martā. Šādi paziņojumi var tikt izvērtēti kā netieši signāli, ka procesa (acīmredzot domāts – pasākuma) dalībnieku darbības netiks pietiekami uzraudzītas no valsts policijas puses.

Drošības policijas pārstāvis tiesas sēdē informēja, ka ir saņemta informācija par dažādu ārvalstu radikāļu organizāciju pārstāvju ierašanos uz 16.marta pasākumu. Drošības policijas rīcībā ir konkrēta informācija, ka ieradīsies personu grupas, kuru mērķis ir veikt provokatīvas darbības.

[4.5] Tiesas vērtējumā iepriekšējā punktā norādītie apdraudējumi ir nozīmīgi sabiedriskās drošības un demokrātiskas valsts iekārtas apdraudējumi, jo var novest gan pie politiskās krīzes padziļināšanās, gan arī ievērojami pastiprināt ekonomisko krīzi. Vispārēja nestabilitāte kopumā apdraud arī demokrātiskas valsts iekārtu kopumā. Vēsturē ir zināmi daudzi gadījumi, kad tieši ekonomiskās krīzes ir bijušas par pamatu atklātai vai slēptai varas sagrābšanai.

Līdz ar to pieteicējas pulcēšanās brīvības ierobežojums ir samērīgs ar to labumu, ko sabiedrība kopumā iegūst no pasākuma aizliegšanas.

[4.6] Pārsūdzētais lēmums ir tiesisks un pamatots.

[5] Par šo spriedumu pieteicēja iesniedza kasācijas sūdzību, kas pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 103.pants noteic, ka valsts aizsargā iepriekš pieteiktu miermīlīgu sapulču un gājienu, kā arī piketu brīvību. Saskaņā ar Sapulču likuma 3.panta trešo daļu valsts ne tikai nodrošina pulēšanās iespējas, bet arī gādā, lai pulcēšanās netiktu traucēta.

[5.2] Kā atzīts juridiskajā literatūrā un tiesu praksē, valsts pienākums ir ne tikai izvairīties no nepamatotas iejaukšanās pulcēšanās brīvības izpausmēs, bet arī gādāt par pulcēšanās brīvības nodrošināšanu. Tas nozīmē, ka valstij ir pienākums pielietot visus tās rīcībā esošos līdzekļus, lai gādātu, ka pulcēšanās netiktu traucēta.

Tikai gadījumos, kad veicamie pasākumi pulcēšanās brīvības nodrošināšanai ir tik lieli vai apjomīgi, ka to veikšana vairs nav saprātīga, ir attaisnojama pulcēšanās brīvības ierobežošana, aizliedzot miermīlīgu gājienu.

[5.3] Gan drošības iestāžu atzinumos, gan apstrīdētajā tiesas spriedumā plaši analizēti iespējamie riski, to cēloņi un izpausmes veidi, tajā pašā laikā ne minētie atzinumi, ne tiesas spriedums nesatur jebkādu izvērtējumu, ka pie minētajiem apstākļiem veicamie pasākumi pieteicējas pieteiktā gājiena norises nodrošināšanai būtu tik lieli vai apjomīgi, ka to veikšana vairs nebūtu uzskatāma par saprātīgu.

[5.4] Ja drošības iestādes ir apzinājušas iespējamos riskus, to cēloņus un izpausmes veidus, tad tām vēl jo vairāk ir iespēja šiem iespējamiem riskiem sagatavoties un tādā veidā gādāt par pieteiktā gājiena netraucētu norisi. Tiesa to vispār nav apsvērusi.

[5.5] Atbilstoši iepriekš minētajam, tiesa nav piemērojusi Sapulču likuma 3.panta trešo daļu. Spriedumā nav vērtēts, vai un ar kādiem pasākumiem drošības iestādes var novērst konstatētos riskus, un vai šo pasākumu neīstenošana ir samērīga ar pieteicējas pulcēšanās brīvības ierobežošanu, aizliedzot pieteikto gājienu.

[6] Atbildētāja iesniedza paskaidrojumus, kuros kasācijas sūdzību uzskata par nepamatotu.

[7] Tiesas sēdē pieteicējas pārstāvis uzturēja kasācijas sūdzību, bet atbildētājas pārstāve kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[8] Lietā ir strīds par to, vai pašvaldība bija pamatoti aizliegusi pieteicējai rīkot pieteikto gājienu, kas ir viena no pulcēšanās brīvības izpausmēm, sakarā ar to, ka gājiena norise apdraudēs sabiedrības drošību.

[9] Pulcēšanās brīvība konstitucionāli nostiprināta Satversmes 103.pantā, kas noteic, ka valsts aizsargā iepriekš pieteiktu miermīlīgu sapulču un gājienu, kā arī piketu brīvību.

Kā norādījusi Satversmes tiesa, šī brīvība tiek atzīta par vienu no personas pamattiesībām un demokrātiskas sabiedrības vērtībām. Pulcēšanās brīvība ir būtisks tiesiskas valsts funkcionēšanas priekšnosacījums. Tā kā pulcēšanās brīvība ir atzīta par konstitucionāla ranga vērtību, valsts varas pienākums ir nodrošināt šīs brīvības īstenošanu *(sk., Satversmes tiesas 2006.gada 23.novembra sprieduma lietā Nr.2006-03-0106 6.punktu)*. Pulcēšanās brīvība līdztekus biedrošanās brīvībai un vārda brīvībai pieder pie būtiskākajām personas politiskajām tiesībām. Satversmes 103.pants nodrošina personas subjektīvās tiesības piedalīties miermīlīgos gājienos, sapulcēs un piketos un brīvi paust savus uzskatus un viedokli *(minētā Satversmes tiesas sprieduma 7.punkts)*.

Minētā brīvība attiecas ne tikai uz fizisko personu, bet arī uz personu grupām vai apvienībām un privāto tiesību juridiskajām personām. No Satversmes 103.panta izriet, ka personām ir miermīlīgas pulcēšanās tiesības *(sk., piemēram, Pleps J., Meijere L. Pulcēšanās brīvības tiesiskais regulējums un tā piemērošanas problēmas Latvijā. Rīga, 2005, 8., 10.lpp., pieejams: www.politika.lv)*. Tātad šī brīvība attiecas arī uz pieteicēju, kurai ir biedrības statuss. Konkrētajā gadījumā nebija strīda, ka pieteicējas pieteiktajam gājienam ir miermīlīgs raksturs.

[10] Valsts var noteikt pulcēšanās brīvības īstenošanas kārtību un ierobežojumus. Tādā veidā valsts nodrošina attiecīgās pamattiesības izmantošanu, kā arī aizsargā citu personu tiesības un pārējās konstitucionālās vērtības *(Satversmes tiesas 2006.gada 23.novembra sprieduma lietā Nr.2006-03-0106 9.punkts)*.

[11] Attiecībā uz valsts pienākumu aizsargāt pulcēšanās brīvību, jāņem vērā, ka Satversmes 103.pantā lietotais jēdziens „aizsargā" prasa ne vien valsts neiejaukšanos šīs tiesības īstenošanā, bet arī šīs tiesības īstenošanas aizsardzību. Tas nozīmē, ka valstij ir pienākums nodrošināt, lai sabiedriskās ēkas, ielas un laukumi

būtu pieejami personām, kas vēlas rīkot sapulces, gājienus vai piketus, un lai personas, kas piedalās šādos pasākumos, būtu aizsargātas. No Satversmes 103.panta izriet personas subjektīvās tiesības pieprasīt, lai sapulce, pikets vai gājiens, kas likumā noteiktajā kārtībā ir iepriekš pieteikts, notiktu un būtu aizsargāts arī no attiecīgā pasākuma pretiniekiem. Līdz ar to demokrātiska valsts ir atbildīga par konstitūcijā noteiktās pulcēšanās brīvības efektīvu īstenošanu *(Satversmes tiesas 2006.gada 23.novembra sprieduma lietā Nr.2006-03-0106 34.3.punkts).* Uz valsts pozitīvo pienākumu attiecībā uz pulcēšanās brīvības nodrošināšanu norāda arī Sapulču likuma 3.panta trešā daļa, kas noteic, ka valsts ne tikai nodrošina pulcēšanās iespējas, bet arī gādā, lai pulcēšanās netiktu traucēta.

Jāņem vērā, ka ir aizsargājama arī tāda pulcēšanās, kuras laikā paustie viedokļi vai idejas var saniknot kādu sabiedrības daļu vai aizvainot personas, kurām ir citādi uzskati nekā tie, kas tiek pausti demonstrācijā *(sk., piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1988.gada 21.jūnija sprieduma lietā Plattform „Ärzte für das Leben" v. Austria (Nr.10126/82) 32.punktu, sk. arī: 2007.gada 26.jūlija sprieduma lietā Barankevich v. Russia (Nr.10519/03) 32.punktu).* Vērtējot valstij noteiktos pozitīvos pienākumus pulcēšanās brīvības īstenošanas nodrošināšanā, Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka valstij jānodrošina, lai demonstrācijas dalībniekiem būtu iespēja piedalīties demonstrācijā bez bailēm, ka viņi tiks fiziski iespaidoti no savu pretinieku puses *(Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1988.gada 21.jūnija sprieduma lietā Plattform „Ärzte für das Leben" v. Austria (Nr.10126/82) 32.punkts, 2007.gada 26.jūlija sprieduma lietā Barankevich v. Russia (Nr.10519/03) 32.punkts).* Eiropas Cilvēktiesību tiesa arī norādīja, ka valstij ir pienākums izvēlēties saprātīgus un atbilstošus līdzekļus, lai nodrošinātu miermīlīgu ar likumu atļautas demonstrācijas norisi. Tomēr, kaut arī valstij pastāv plaša rīcības brīvība atbilstošāko līdzekļu izvēlē, valsts nevar absolūti garantēt, ka pulcēšanās noritēs miermīlīgi *(Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1988.gada 21.jūnija sprieduma lietā Plattform „Ärzte für das Leben" v. Austria (Nr.10126/82) 33.punkts).*

[12] Attiecībā uz pulcēšanās brīvības ierobežošanu jāņem vērā, ka nav pieļaujama patvaļīga šo pamattiesību ierobežošana. Tās var ierobežot tikai Satversmē noteiktajos gadījumos, ja to prasa svarīgu sabiedrības interešu aizsardzība un ja tiek ievērots samērīguma princips.

Satversmes 116.pants *expressis verbis* noteic, ka personas tiesības, kas noteiktas Satversmes 103.pantā, var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai nodrošinātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību. Līdz ar to pulcēšanās brīvību var ierobežot, ja vien ierobežojumi ir noteikti ar pienācīgā kārtā pieņemtu likumu svarīgu interešu, t.i., leģitīma mērķa labad un ir samērīgi (proporcionāli) ar šo mērķi. Tas nozīmē, ka valsts varas institūcijām vajadzētu pēc iespējas izvairīties no nevajadzīgiem pulcēšanās brīvību apgrūtinošiem ierobežojumiem *(Satversmes tiesas 2006.gada 23.novembra sprieduma lietā Nr.2006-03-0106 9.punkts)*. Kā norādījusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa, iemesliem, kas attaisno pulcēšanās brīvības ierobežojumu, jābūt pārliecinošiem un nopietniem *(sk., piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2007.gada 26.jūlija sprieduma lietā Barankevich v. Russia (Nr.10519/03) 25.punktu)*.

Ja pamattiesības ierobežojums tomēr ir nepieciešams, jāraugās, lai pamattiesības izmantošana netiek liegta vispār, bet ir realizējama, ievērojot nosacījumus, kas pilnā mērā varētu arī neatbilst ierobežotās personas sākotnējai iecerei *(sk. Senāta 2007.gada 15.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-442/2007 3.3.punktu)*.

No Sapulču likuma 3.panta otrās daļas izriet, ka pulcēšanās tiesības (tiesības organizēt miermīlīgas sapulces, gājienus un piketus, kā arī piedalīties tajos) nedrīkst pakļaut nekādiem ierobežojumiem, izņemot tos, kas ir noteikti ar likumu un ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizstāvētu valsts un sabiedrības drošības intereses, nepieļautu nekārtības vai noziedzīgus nodarījumus, aizsargātu sabiedrības veselību un tikumību, kā arī citu cilvēku tiesības un brīvības. Minētā likuma 15.panta otrās daļas 3.punkts paredz, ka pašvaldībai pēc pieteikuma par plānoto pasākumu (piemēram, gājienu) saņemšanas jāpārliecinās par to, vai pasākuma rīkošana paredzētajā laikā, vietā un veidā neapdraudēs citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību vai tikumību. Izskatot attiecīgo pieteikumu par pasākuma rīkošanu, pašvaldība ņem vērā policijas un citu kompetentu valsts institūciju atzinumu par minētajiem apdraudējumiem (Sapulču likuma 15.panta ceturtā daļa).

Atbilstoši minētā likuma 16.panta pirmajai daļai pašvaldība ir tiesīga pieņemt lēmumu aizliegt pasākuma norisi, ja ir konstatēts, ka tā rīkošana apdraudēs citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību vai tikumību.

[13] Senāts jau iepriekš norādījis *(sk. Senāta 2007.gada 15.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-442/2007 3.4. un 6.punktu)*, ka, realizējot pulcēšanās brīvību, kas ir saistīta ar mazākuma iedzīvotāju grupu atšķirīgu ideju un uzskatu paušanu, lielā mērā ir sagaidāmas citādi domājošas sabiedrības daļas pretreakcijas. Līdz ar to sabiedrības drošības vai citu cilvēku tiesību apdraudējuma iespējamība pati par sevi nevar liegt pulcēšanās tiesības izmantošanu. Eiropas Cilvēktiesību komisija savā praksē norādījusi, ka miermīlīga pulcēšanās brīvība attiecas uz visiem, kuriem ir nolūks rīkot miermīlīgu demonstrāciju. Apstāklis, ka ir iespējama vardarbīga pretdarbība (vardarbīgas atbildes demonstrācijas) vai pastāv ekstrēmistu ar vardarbīgiem nolūkiem iejaukšanās iespējamība, pats par sevi nevar atņemt šīs tiesības. Pat ja pastāv reāls risks, ka publiskais gājiens radīs traucējumus (nekārtības), kas būs ārpus gājiena organizētāju kontroles, gājiens nenonāk ārpus Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 11.panta (šis pants reglamentē pulcēšanās un biedrošanās brīvību) tvēruma tikai šā viena iemesla dēļ *(sk. Eiropas Civēktiesību komisijas 1980.gada 16.jūlija lēmuma lietā Christians against Racism and Fascism v. the United Kingdom (Nr.8440/78) 4.punktu)*. Kā jau tika minēts iepriekš, valstij ir pozitīvs pienākums veikt nepieciešamās darbības, lai miermīlīgas pulcēšanās dalībnieki netiktu traucēti un lai apdraudējums tiktu novērsts.

Attiecībā uz informāciju par iespējamiem apdraudējumiem pieteiktā pasākuma norises laikā Senāts norāda, ka pulcēšanās brīvības ierobežošanas pamatā nevar būt jebkura saņemtā informācija par iespējamu pretdarbību, tajā skaitā fizisku. Pretējā gadījumā iespējama situācija, ka pretēji domājoša sabiedrības daļa (arī atsevišķi cilvēki) jebkurā gadījumā, izplatot šādu informāciju, var panākt sev vēlamu citu cilvēku pulcēšanās brīvības ierobežošanu.

Informācija par iespējamiem apdraudējumiem pieteiktā pasākuma norises laikā (tostarp policijas sniegtā informācija) ir vērtējama kopsakarā ar valsts pozitīvo pienākumu apdraudējumus novērst. Pulcēšanās brīvības ierobežojums būtu attaisnojams tikai tad, ja konkrētajos apstākļos veicamie pasākumi apdraudējumu novēršanai būtu tik lieli un apjomīgi, ka to veikšana nebūtu saprātīga *(sal. Senāta 2007.gada 15.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-442/2007 3.9. un 6.punktu)*.

Līdz ar to katrā konkrētā gadījumā, kad ir saņemta informācija par iespējamiem apdraudējumiem pieteiktā pasākuma norises laikā, pirms lēmuma pieņemšanas sakarā ar pieteikto pasākumu (tostarp gājienu) pašvaldībai, sadarbojoties

ar policiju (un ja nepieciešams arī ar citām valsts institūcijām), nepieciešams noskaidrot, vai valstij ir iespējams ar saprātīgiem un atbilstošiem līdzekļiem novērst attiecīgos apdraudējumus (tostarp jāizvērtē, kādi ir policijas iestāžu resursi un pieejamie līdzekļi iespējamo apdraudējumu novēršanai un kārtības un sabiedrības drošības nodrošināšanai konkrētā pasākuma laikā).

[14] Ievērojot iepriekš norādīto, tostarp pulcēšanās brīvības īpašo vērtību un nozīmi, pašvaldībai ir īpaši rūpīgi jāizvērtē, vai konkrētā tiesība konkrētos apstākļos ir ierobežojama.

[15] Izskatāmajā gadījumā strīds pēc būtības ir par to, vai pieteicējas pulcēšanās brīvības ierobežojums, aizliedzot rīkot gājienu uz Brīvības pieminekli, ir samērīgs ar leģitīmo mērķi – sabiedrības drošības interesēm.

Administratīvā rajona tiesa atzina, ka atbildētājas lēmums, kas ir pamatots ar Drošības policijas sniegto informāciju par iespējamiem sabiedrības drošības apdraudējumiem, ir tiesisks un pamatots.

Senāts turpmāk norādīto apsvērumu dēļ atzīst, ka šāds tiesas secinājums ir izdarīts, neņemot vērā iepriekš izklāstītos argumentus par valsts pozitīvo pienākumu nodrošināt netraucētu pulcēšanās brīvības īstenošanu un neizvērtējot jautājumu par valsts iespējām novērst iespējamos apdraudējumus pieteicējas plānotā gājiena laikā. Minētajiem apstākļiem bija būtiska nozīme jautājuma izlemšanā par pieteicējas pulcēšanās brīvības ierobežošanas pamatotību.

[16] Lai gan pārsūdzētajā lēmumā ir norādīts uz to, ka, izskatot pieteikumu, tika vērtēts tas, vai policija spēs novērst apdraudējumus, kas var rasties, un efektīvi novērst šo apdraudējumu sekas, Senāts secina, ka pārsūdzētais lēmums šādu izvērtējumu nesatur un tajā arī nav secinājumu par to, vai policija attiecīgos iespējamos apdraudējumus varēs novērst.

Līdz ar to, lai gan konkrētajā gadījumā policija bija norādījusi pašvaldībai uz vairākiem faktoriem, kas raksturoja situāciju valstī pirms 2009.gada 16.marta, kā arī uz iespējamiem apdraudējumiem (arī vardarbības iespējamību) pieteicējas pieteiktā gājiena norises laikā, Senāts secina, ka izskatāmajā gadījumā nebija vērtēts, vai policijai ir iespējams ar saprātīgiem līdzekļiem sagatavoties pieteiktajam gājienam un novērst attiecīgos apdraudējumus, nodrošinot kārtību un sabiedrības drošību gājiena

laikā (tostarp nav vērtēti policijas iestāžu resursi un pieejamie līdzekļi iespējamo apdraudējumu novēršanai). Uz to arī pamatoti norādīts pieteicējas kasācijas sūdzībā.

Līdz ar to iestāde, nemaz neveicot iespējamo gājiena apdraudējumu novēršanas iespēju izvērtējumu, nepamatoti lēma par pašu radikālāko pulcēšanās brīvības ierobežojumu – aizliegumu rīkot gājienu.

[17] Senāts ievēro, ka gadu no gada 16.marts ir atceres diena sabiedrības grupai, kura piemin kritušos leģionārus. Tā organizē un piedalās piemiņas pasākumos daudzviet Latvijā. Šī sabiedrības grupa par īpaši nozīmīgu uzskata ziedu nolikšanu pie Brīvības pieminekļa, jo piemineklis simbolizē Latvijas tautas tiekšanos pēc brīvības un sava valstiskuma – vērtībām, par kurām leģionāri cīnījās.

Tāpat Senāts ievēro, ka ir arī sabiedrības grupa, kura pauž pretējus uzskatus, un gadu no gada rīko agresīvus pretpasākumus, lai nepieļautu pirmās sabiedrības grupas pulcēšanās izpausmes.

Tātad sabiedrības drošības aizsardzības institūcijām būtu jāprognozē, ka šo sabiedrības grupu konfrontācija varētu notikt, un tām būtu laicīgi jāsagatavojas un jāveic visi nepieciešamie pasākumi, lai nodrošinātu pulcēšanās brīvības netraucētu izmantošanu.

Vienas sabiedrības grupas iebildumi pret citas sabiedrības grupas uzskatiem un agresīvu pretpasākumu iespējama rīkošana nedrīkst būt par vienīgo pamatu šīs citas grupas pulcēšanās brīvības ierobežojumiem. Šādu iemeslu pulcēšanās brīvības liegšanai tiesību normas neparedz. Kā jau iepriekš tika norādīts, demokrātiska valsts ir atbildīga par konstitūcijā noteiktās pulcēšanās brīvības efektīvu īstenošanu (tostarp valstij jānodrošina, lai miermīlīga pulcēšanās notiktu netraucēti un tās dalībnieki būtu aizsargāti no attiecīgā pasākuma pretiniekiem), un šī brīvība var tikt ierobežota tikai Satversmē noteiktajos gadījumos, ja to prasa svarīgu sabiedrības interešu aizsardzība un ja tiek ievērots samērīguma princips.

[18] Tā kā iespējamie apdraudējumi (tostarp attiecīgās personas un personu grupas, kas varētu veikt provokācijas un likuma pārkāpumus pasākuma laikā) policijai bija zināmi jau pirms 2009.gada 16.marta, un arī gājiena maršruts un laiks policijai bija jau iepriekš zināms, policijai bija iespējams savlaicīgi sagatavoties gājienam un atbilstoši rīkoties. No pārsūdzētā pašvaldības lēmuma neizriet, ka pastāvēja kādi šķēršļi, kuru dēļ nebūtu iespējams novērst iepriekš paredzētos apdraudējumus.

Vienlaikus Senāts norāda, ka 2008.gada 16.martā pieteicējas gājiens tika atļauts un tā laikā bija izveidots „policijas koridors" gājiena dalībnieku aizsardzībai, taču konkrētajā gadījumā attiecībā uz pieteicējas plānoto gājienu 2009.gada 16.martā šāda policijas nodrošināta pasākuma īstenošanas iespējamība pārsūdzētajā lēmumā netika izvērtēta, lai gan Rīgas domes Sapulču, gājienu un piketu rīkošanai iesniegto pieteikumu izskatīšanas komisijas 2009.gada 9.marta sēdē viens no komisijas locekļiem (Drošības policijas pārstāvis) uzdeva pieteicējas pārstāvim jautājumu, no kura var secināt, ka policija var garantēt drošību, ja leģionāri ies nolikt ziedus policijas ielenkumā *(lietas 42.lapa)*. Arī komisijas priekšsēdētāja vietnieks bija norādījis, ka policija spēj nodrošināt kārtību *(lietas 45.lapa)*. Savukārt cits komisijas loceklis (Valsts policijas pārstāvis) norādīja, ka policija atradīsies pasākumu norises vietās pie jebkura komisijas un tiesas lēmuma *(lietas 45.lapa)*.

[19] Ievērojot iepriekš minēto, nav pamatots Administratīvās rajona tiesas secinājums, ka pieteicējas pulcēšanās brīvības ierobežojums, aizliedzot gājiena rīkošanu, ir samērīgs.

Senāts atzīst, ka Administratīvās rajona tiesas spriedums ir atceļams un lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās rajona tiesas 2009.gada 13.marta spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai rajona tiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs senators *(paraksts)* A.Guļāns

Senators *(paraksts)* J.Neimanis

Senatore *(paraksts)* I.Skultāne

NORAKSTS PAREIZS

Senators A.Guļāns

Rīgā 2010.gada 10.martā